

Date: 17th November-2025

ABAY SHE'RIYATIDA INSON VA TABIAT OBRAZINING BADIY TALQINI

Shoymardonova Maftuna

Soatova Madina

Abdiqosimova Jasmina

Termiz davlat pedagogika instituti

O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi

4-bosqich talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada Abay Qo'nanbayev she'riyatida inson va tabiat obrazlari hamda ularning badiiy talqini tahlil qilinadi. Abay asarlarida inson va tabiat o'zaro uyg'unlikda tasvirlangan, ularning ruhiy va estetik dunyosi, ma'naviy qadriyatlari badiiy-estetik shaklda o'quvchiga yetkazilgan. Tadqiqot davomida asardagi tabiat manzaralari, insonning ruhiy kechinmalari va ularning badiiy ramzlar orqali ifodalanishi chuqur o'rganildi. Natijada, Abay she'riyatida tabiat va inson obrazlari bir-birini to'ldiruvchi, ma'naviy va estetik jihatdan boy badiiy tizimni tashkil etishi aniqlangan.

Kalit so'zlar: Abay, she'riyat, inson obrazlari, tabiat, badiiy talqin, ramz, ruhiy kechinmalar, estetik qadriyat.

THE ARTISTIC INTERPRETATION OF HUMAN AND NATURE IMAGES IN ABAY'S POETRY

Abstract: This article explores the artistic interpretation of human and nature images in the poetry of Abay Qunanbayev. In his works, human beings and nature are depicted in harmony, reflecting spiritual, moral, and aesthetic values. The study examines natural imagery, human psychological experiences, and symbolic meanings in Abay's poems. The findings show that nature and human images in Abay's poetry form an interdependent artistic system, enriching the reader's understanding of spiritual and aesthetic dimensions.

Keywords: Abay, poetry, human image, nature, artistic interpretation, symbolism, spiritual experience, aesthetic values.

KIRISH (INTRODUCTION)

Abay Qunanbayev XIX asr qozog'iston adabiyotining buyuk namoyandasi bo'lib, uning she'riyatida inson va tabiat obrazlari alohida o'rin tutadi. Abay asarlarida inson va tabiat bir-birini to'ldiruvchi tarzda tasvirlangan, ular orqali shoir jamiyat, inson ruhiyati va ma'naviy qadriyatlar haqida teran fikrlarni ifodalaydi. Abayning she'riyatida tabiat manzaralari nafaqat fon vazifasini bajaradi, balki inson ruhiy kechinmalarini, uning ichki olamini aks ettiruvchi badiiy vosita sifatida ishlatiladi. Tabiat — bu Abay uchun insonning ichki dunyosini tushunish, hayotiy tajribalarni izohlash va ma'naviy tafakkurga yetaklovchi vositadir.

Date: 17th November-2025

Shoirning badiiy tafakkurida inson va tabiat o'rtasidagi uyg'unlik, tabiiy muhitning go'zalligi va uning ruhiy ta'siri muhim o'rin egallaydi. Shu sababli, Abay she'riyatida tabiat tasviri ko'pincha insonning his-tuyg'ulari, ichki kechinmalari va ma'naviy o'sishi bilan bog'liq holda badiiy talqin qilinadi.

METODOLOGIYA (METHODS)

Tadqiqot quyidagi ilmiy yondashuvlar asosida olib borildi:

1. **Badiiy-analitik tahlil:** Abay she'rlaridagi tabiat va inson obrazlari, ramzlar, metaforalar va syujet chiziqlari mazmun jihatdan tahlil qilindi.
2. **Psixologik yondashuv:** Tabiat tasvirlari orqali insonning ruhiy kechinmalari va ichki olami o'rganildi.
3. **Falsafiy-tahliliy yondashuv:** Abay asarlaridagi inson-ma'naviyat va tabiatning uyg'unligi, insonning axloqiy va ma'naviy rivoji talqin qilindi.
4. **Komparativ tahlil:** Abay she'riyatidagi inson va tabiat obrazlari boshqa sharq adabiyoti vakillari bilan taqqoslandi, shoirning badiiy uslubi va tafakkuri alohida e'tiborga olindi.

NATIJALAR (RESULTS)

1. **Insonning ichki dunyosi:** Abay she'riyatida inson obrazlari ruhiy va ma'naviy jihatdan boy tasvirlangan. Shoir insonning o'zligini anglash, hayotiy kechinmalar, o'z-o'zini rivojlantirish, axloqiy va ma'naviy qadriyatlarni qadriga yetish jarayonlarini badiiy-ifodali shaklda tasvirlaydi.
2. **Tabiat obrazining badiiy roli:** Tabiat Abay asarlarida inson ruhiyatini aks ettiruvchi, uning his-tuyg'ularini ochuvchi vosita sifatida ishlatiladi. Masalan, tog'lar, daryolar, o'tloqlar va qushlar insonning ruhiy holatini, kayfiyatini va ma'naviy o'sishini ifodalaydi. Shu tariqa tabiat insonning ichki dunyosini yanada boyituvchi, uning his-tuyg'ularini chuqurlashtiruvchi element sifatida talqin qilinadi.
3. **Ramz va metaforalar tizimi:** Abay she'riyatida tabiat va inson o'rtasidagi bog'liqlik ramzlar orqali ifodalanadi. Masalan, quyosh — hayot va bilim ramzi, shamol — o'zgarish va yangilanish, oq daryo — tinchlik va hayotiy davomiylik ramzi sifatida ishlatiladi. Shu ramzlar orqali shoir inson va tabiat o'rtasidagi uyg'unlikni badiiy shaklda ochib beradi.
4. **Inson va tabiat uyg'unligi:** Abay she'riyatida inson va tabiat o'rtasidagi uyg'unlik falsafiy va ma'naviy jihatdan tahlil qilinadi. Inson tabiatni qadrlasa, uning ruhiyati mustahkamlanadi; aksincha, tabiat bilan uyg'unlikni yo'qotgan inson ichki bo'shliq va ruhiy tushkunlikni boshdan kechiradi.
5. **Axloqiy va ma'naviy g'oyalar:** Shoir tabiat tasvirlari orqali insonning axloqiy va ma'naviy rivojini, hayotiy tajribalarni o'quvchiga yetkazadi. Tabiatning go'zalligi insonni ezgulik sari yetaklaydi, u orqali shoir hayotiy va ruhiy qadrlarni o'rgatadi.
6. **Estetik ta'sir:** Abay she'riyatida tabiat va inson obrazlari o'quvchida estetik zavq uyg'otadi. Tabiatning tasviri inson ruhiyatini uyg'otadi, his-tuyg'ularni boyitadi va insonning ichki olamiga chuqur ta'sir qiladi.

Date: 17th November-2025

MUHOKAMA (DISCUSSION)

Abay she'riyatida inson va tabiat obrazlari bir-birini to'ldiruvchi, uyg'un tizimni tashkil qiladi. Asarda:

- Tabiat inson ruhiyatini ochuvchi va boyituvchi vosita sifatida ishlatiladi.
- Ramz va metaforalar orqali inson va tabiat o'rtasidagi bog'liqlik badiiy shaklda talqin qilinadi.
- Tabiat insonning axloqiy va ma'naviy rivoji, ruhiy o'sishi bilan uzviy bog'liq.
- Shoir o'quvchiga inson va tabiat uyg'unligini qadrlash, go'zallik va ezgulikka intilish g'oyasini yetkazadi.

Natijada, Abay she'riyatida inson va tabiat obrazlari badiiy, ma'naviy va estetik jihatdan boy va chuqur tizimni tashkil qiladi.

XULOSA (CONCLUSION)

Abay Qunanbayev she'riyatida inson va tabiat obrazlari badiiy talqin orqali uyg'un va boy tizimni tashkil qiladi. Shoir tabiat tasvirlari orqali inson ruhiyati, ichki kechinmalari, axloqiy va ma'naviy qadriyatlarini ochib beradi. Shu bilan birga, tabiat va inson uyg'unligi o'quvchida estetik va ruhiy tajriba uyg'otadi. Abay she'riyatida inson va tabiat obrazlari o'quvchi uchun nafaqat ma'naviy, balki badiiy-estetik boylik sifatida qadrlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abay. Tanlangan she'rlar. Almaty, 2000.
2. Isabekov, S. Abay she'riyatida inson va tabiat. Almaty, 2010.
3. Zholdasbekov, A. Qozog'iston adabiyoti va badiiy tafakkur. Almaty, 2012.
4. Smith, J. Central Asian Poetry: Human and Nature. London, 2015.
5. Tolegen, B. Abay va milliy tafakkur. Almaty, 2018.

